

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 8. září 2022 ve věci č. 35898/16 – *J.I. proti Chorvatsku*

Senát první sekce Soudu rozhodl šesti hlasy proti jednomu, že došlo k porušení zákazu nelidského zacházení podle článku 3 Úmluvy, jelikož se vnitrostátní orgány v rozporu s vnitrostátním právem dostatečně nezabývaly namítanými výhrůžkami smrti učiněnými vůči stěžovatelce jejím otcem, jenž ji v minulosti opakovaně znásilnil.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelčin otec B.S. byl v roce 2009 odsouzen k osmiletému trestu odnětí svobody pro opakované spáchání trestného činu znásilnění a incestu na stěžovatelce. Poté, co mu bylo v červnu 2015 umožněno dočasně opustit věznici, se stěžovatelka od příbuzných dozvěděla, že ji hledá a vyhrožuje jí smrtí, protože podle něj nese ona odpovědnost za jeho uvěznění. V srpnu 2015 stěžovatelka zavolala na nouzovou telefonní linku s obavou, že stěžovatel uprchnul z vězení a údajně jí vyhrožuje přes příbuzné. Podle vlády policie okamžitě ověřila, že se B.S. vrátil do vězení, a informovala stěžovatelku, že má vyhledat nejbližší policejní stanici, pokud by se ji pokusil osobně kontaktovat.

V září 2015 zahlédla stěžovatelka svého otce na autobusovém nádraží. Ihned poté se schovala v nedalekém obchodě, odkud telefonem přivolala policejní hlídku. Policistům vysvětlila, že se kvůli svému otci bojí z obchodu odejít, načež policie vyprovodila B.S. i stěžovatelku na autobusy, aniž by došlo k jejich kontaktu. Podle stěžovatelky byl přístup policistů vůči ní jako příslušníci romského etnika přehlíživý a arogantní. Podle vlády se jí policie snažila pomoci a poradila jí, ať nahlásí příslušné policejní stanici případné vážné výhrůžky vůči ní.

Stěžovatelka následně podala stížnost vůči povolení B.S. dočasně opustit věznici. Vězeňská služba odpověděla, že B.S. není podezřelý z žádné trestné činnosti páchané mimo věznici. Zároveň mu však povolení dočasně opustit věznici bylo pozastaveno. Dále stěžovatelka kritizovala postup policie na policejní inspekci ministerstva vnitra a požádala o zaslání své stížnosti o výhrůžkách B.S. příslušnému státnímu zástupci. Vnitřní kontrola policie odpověděla stěžovatelce, že neshledala žádné pochybení či opomenutí na straně policistů. Žádosti o informování státního zástupce nebylo vyhověno.

Poté podala stěžovatelka ústavní stížnost, v níž namítala, že nebyla dostatečně chráněná před zastrašováním a viktimizací ze strany B.S. a že nebylo účinně vyšetřeno ohrožení jejího života. Současně si stěžovala na diskriminaci z důvodu příslušnosti k romskému etniku. Ústavní soud její stížnost odmítl jako neopodstatněnou, neboť vyjádření policejního útvaru pro vnitřní kontrolu nepředstavovala rozhodnutí podléhající ústavnímu přezkumu.

V roce 2016 byl stěžovatelčin otec propuštěn z vězení a později zemřel.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že nebyla dostatečně chráněná před zastrašováním a opakovanou viktimizací ze strany B.S. a že nebylo účinně vyšetřeno ohrožení jejího života.

Soud připomenul svou judikaturu k pozitivním závazkům vyplývajícím z článků 2 a 3 Úmluvy a) zavést vhodný právní a regulatorní rámec k ochraně proti násilí ze strany soukromých osob, b) přijmout rozumná opatření k zabránění reálnému a bezprostřednímu nebezpečí opakovaného násilí, o němž příslušné orgány věděly nebo vědět měly, c) vést účinné vyšetřování násilí (*X. a ostatní proti Bulharsku*, č. 22457/16, rozsudek velkého senátu ze dne 2. února 2021, § 178). Soud rovněž poukázal na judikaturu k povinnosti vést účinné vyšetřování jako základnímu požadavku článku 3 Úmluvy. Aby bylo vyšetřování účinné, musí probíhat urychleně a důkladně. Zvláštní pozornost musí být věnována

domácímu násilí, jehož specifická povaha musí být v řízení zohledněna (*Opuz proti Turecku*, č. 33401/02, rozsudek ze dne 9. června 2009, § 145–151).

V projednávané věci musel Soud nejdříve vyhodnotit, zda byla stěžovatelka obětí špatného zacházení dle článku 3 Úmluvy. Předeslal, že se jednalo o hluboce traumatizovanou ženu romského etnika, která se v útlém věku stala obětí závažného sexuálního násilí ze strany blízkého člena rodiny. Po jeho odsouzení si změnila jméno, účes, bydliště, podstoupila dlouhodobou terapii a začala nový život. Soud už v minulosti shledal, že výhrůžky jsou typem psychologického násilí a zranitelné oběti mohou zažívat obavy bez ohledu na objektivní povahu takového zastrašujícího jednání (*Volodina proti Rusku*, č. 41261/17, rozsudek ze dne 9. července 2019, § 98). Soud nemá pochyb, že stěžovatelčiny obavy byly nelíčené a intenzivní. V kombinaci s pocitem bezmoci a úzkosti byla za daných okolností vystavena nelidskému zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy (srov. tamtéž, § 75).

Dále se Soud zabýval otázkou, zda vnitrostátní orgány dostaly svým závazkům vyplývajícím z článku 3 Úmluvy. Stěžovatelka kontaktovala policii třikrát – nejdříve nouzovou telefonní linkou, následně na autobusovém nádraží a potřetí prostřednictvím stížnosti na policejní zásah. Ani v jednom z těchto případů však policie nezahájila řádné trestní vyšetřování, ačkoli ji k tomu zavazovalo vnitrostátní právo. Stěžovatelka výslovně požadovala zaslání její stížnosti státnímu zástupci, ale ani k tomuto nebylo přistoupeno. Opět policie shledala, že nebyly naplněny dostatečné důvody, aby bylo zahájeno prošetřování oprávněnosti stěžovatelčiných obav z ohrožení jejího života.

Třebaže Soud neshledal dostatek důkazů pro závěr, že by byl přehlíživý postoj policie důsledkem jejího romského původu, zdůraznil, že postup policie byl v jasném rozporu s vnitrostátním právem. Navíc musel stěžovatelku vystavit konstantnímu strachu a životu v nejistotě. V případě jako tento, kde si příslušné orgány byly dobře vědomy zvláštní zranitelnosti stěžovatelky v důsledku jejího pohlaví, etnického původu a prožitého traumatu, měly dle Soudu reagovat promptně a účinně, aby ji ochránily před uskutečněním hrozby, jakož i před zastrašováním, odvetou a opakovanou viktimizací. Policie se však nikdy vážně nezabývala případem v jeho celé šíři i s přihlédnutím k domácímu násilí, jehož obětí stěžovatelka v minulosti byla, což je však v tomto typu případů vyžadováno (srov. *Tunikova a ostatní proti Rusku*, č. 55974/16 a tři další, rozsudek ze dne 14. prosince 2021, § 116).

S ohledem na výše uvedené Soud uzavřel, že chorvatské orgány nevedly účinné vyšetřování ohledně tvrzení zvláště zranitelné oběti znásilnění o výhrůžkách vůči jejímu životu. Tím došlo k porušení článku 3 Úmluvy.

III. Oddělená stanoviska

Soudce Wojtyczek ve svém částečně nesouhlasném stanovisku připomenul, že trestní řízení musí vyvážit řadu protichůdných zájmů a chránit nejenom domnělou oběť, ale také další osoby proti nepodloženým obviněním z páchání trestné činnosti. Aby se příslušné orgány mohly věnovat podezření, že se někdo dopustil trestné činnosti, musí být splněny minimální požadavky opodstatněnosti a závažnosti takového tvrzení. K tomu však v daném případě nedošlo.

Soudce Derenčinovič ve svém částečně nesouhlasném stanovisku vyjádřil zklamání, že se většina senátu vedle otázky účinnosti vyšetřování nedostatečně věnovala povinnosti příslušných orgánů přijmout náležitá opatření na poskytnutí ochrany stěžovatelce před jejím otcem.